ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים

רש"י — ר"ן — כז.

בנות שוח. בנות שבע: **הייתי אומר מאנים שחורות ולבנות אסורין.** דהיינו פליגי ופליגי ובנות שוח מותרות דהיינו נמי מין תאנים. והיינו נדר שהותר מקצתו ומקצתו אסור דתאנים אסורות ובנות שוח מותרות: **ורבי עקיבא היא.** כדקתני עד שבא ר' עקיבא ולימד וכו':

ופליגי רבנן עליה. דאמרי הכלכלה אסורה ובנות שוח מותרות. וקשיא לרבא דאמר דכולי עלמא היכא דאמר פליגי ופליגי אסורין ואכא מותר דכולן מותרין דבר הכל: תרץ לה **כאומר הייתי אומר כל הכלכלה אסורה ובנות שוח מותרות.** היינו דומיא דכולכם אסורין חוץ מאכא דפליגי ור' עקיבא היא ולא רבנן: **נדר מחמשה בני אדם הוא.** כגון דאמר פליגי ופליגי אסורין ופליגי מותר אותרו כולן: **חוץ מאחד מהם.** דהיינו דומיא דכולכם אסורים חוץ מאכא הוא מותר וכולן אסורין. והכי איכא למשמע מינה דהן קיפא (ה) בכולכם קמיירי מדקתני חוץ משמע דאמר כולכם ומדקיפא קמיירי בכולכם לא פליגי אלא בלזה ולזה: **ריש.** דקתני אותר אחד מהן הותרו כולן ר' עקיבא היא ולא רבנן דלרבי עקיבא נדר שהותר מקצתו הותר כולו: **וסיפא.** דקתני הוא מותר והן אסורין דברי הכל היא (ב) והכא נמי קאמר רבא דבכולכם כולן אסורות דברי הכל (היא): **ואי לרבא.** (ג) אמר לזה ולזה דברי הכל מותר ובכולכם פליגי ריש דקמיירי בלזה ולזה דברי הכל דהכי נמי אמר לזה ולזה ד"ה מותר וסיפא הוא מותר והן אסורין רבנן היא דרבא לטעמיה דאמר בכולכם פליגי ורבנן אוסרים. מ"מ בין לרבא בין לרבה ריש בלזה ולזה וסיפא בכולכם: **מתני' וחלה הוא.** המדיר: **גמ' דאמרים זכוותא.** שהבית שטרי זכותיו לב"ד והיה צריך לחזור לבתיו: **ואמר.** לב"ד ולבעל דינו אי לא אמינא וכו': **ולגערה לא מעשה דכר.** משום דלמוסה היא: **וכי מימא קטלא שאני.** דגבי קטלא חס רחמנא עלה כי אינסה אבל בשאר אונסין דליכא חיוב קטלא לא מפטר משום אונס: **והסגן וכו'.** ופטור: **ולרבא.** דאמר אונס הוא ופטור: **מאי שנא מהא דתנן וכו'.** דכי מת בתוך שנים עשר חודש דאע"ג דאנסיה מיתה הוי גט ופטורה מן היבום: **אמרי.** משום דכי הוי גט אע"פ שמת בתוך הזמן: דאע"ג דלאו אונס גמור הוא: **הרי אלו נדרי אונסין.** לפי שלא עלה על דעתו לאסור נכסיו על חבירו אם לא יאכל עמו אלא כשיוכל לבא אלא אונס כלל ולא יבא אבל כל שנאנס קצת כגון שהלה בנו ונרצח לשמרו מותר דלאו אדעתא דהכי אדריה: **גמ' אם לא אחינא מכאן עד תלתין יומין ליבטלן זכותאי.** האי גברא בקש מב"ד שיתנו לו זמן וכדתנן בסנהדרין (דף לא.) שכל ראיות שיש לך להביא הבא מכאן ועד ל' יום וב"ד מששו שמא לא אמר כן אלא להשמטו מהן ועשו עמו שיתפיס שטר זכותיו שיש לו על חבירו בידם ואמר להם אם לא באתי מכאן ועד יום פלוני זכיותי הללו יבטלו: **וכי מימא קטלא שאני.** כלומר דבמקום קטלא איכא טענת אונס אבל במידי אחריני לא והתנן נדרי אונסין וכו' הרי אלו נדרי אונסין לפי שלא עלה [על לב] מדיר להבירו אם יאחרע לו כך הכא נמי גבי מתפיס זכותיה נימא דלא עלה על דעתו ליבטלן זכותיה כל דה"ל לאתנויי ולא אתני מיהו דאפקיר אנפשיה: **דלמא שאני הכא דאי הוי ידע דמתים מן אלכר גמר ויהיב גיטא.** שהרי לא נתן לה גט אלא משום דלא ניחא ליה דתיפול קמי יבם וכ"ש דאי ידע דמתית גמר ומגרשה כי היכי דלא תיפול קמי יבם: **ודלמא אונסא דמגני שאני.** כלומר דכיון דשכיח טובא ה"ל לאתנויי. וה"ה דה"מ לא נתנו דהכא היינו טעמא משום דאין נגיטין משום טעותא ומשום פרוצות דמיתא בפ"ק דכתובות (דף ב:) אלא לפוס טעמיה דמקשה דס"ל דיש טענת אונס נגיטין משני לה: **ולרב הונא מכדי אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא.** דאלו גברא לא אתפיס זכותיה אלא משום דסמיך אדעתי' דליתי ולא בא אלא בלא אונס לא קני. אע"ג דרב הונא אמר בב"מ (דף מו.) דאסמכתא קניא קיס ליה להש"ס דהדר ביה רב הונא כדהדר ביה רב נחמן התם דמניומי אהדדיה: **שאני הכא דמספסן זכותיה.** שכיון שילאו מרשותו והתפיסן ביד ב"ד ליכא אסמכתא: **ותלתין שטרו.** שנתנו ביד שלש. רבי יוסי אומר יתן דס"ל אסמכתא קניא רבי יהודה אומר לא יתן דסבירא לי' אסמכתא לא קניא: **שאני הכא דאמר ליבטלן זכותי.** כלומר שהוא מוחל כל כח וחזקת שיש לו בחותן שטרות דכיון

ובשמעתין מדמה ליה לגיטין וי"ל דמיירי בחותם דלא שכיח כלל וא"ת ס"כ דמיירי בחותם דלא שכיח כלל מאי טעמייה דרב הונא דאמר דליבטלן זכותיה והא חותם דלא שכיח כלל לא אינני לאתנויי כדמוכח בגיטין פרק מי שאחזו (דף עב.) נבי נפל מן הגג וי"ל דשאני הכא דאמר ליבטלן זכותיה משום שמודה שהשטר פסול לכך אמר ליבטלן זכותיה אפי' בחותם דלא שכיח דמודאת בעל דין כמאה עדים דמי והא מודה שריאיתיו שקר הן שהרי אינו מוחל לו שום דבר אלא מעשם הודאה: ולרבה ס"ש שהא דתנן. וא"ת אדפריך לרבה ממנ' דגיטין מקשה ליה ממנ' נדרים אמנ' דשטרות דנדרים שאני דרגאי לקבל כסם יותר

ככל ד' נדרים דמתני' שהתירו חכמים ומהאי טעמא ניחא דלא קשה ממתני' דנדרים לרב הונא אלא לרבה דמדמי ליה להדדי מש"ה פריך מאי שנא מהא דתנן:

כנלכותיו שהוא סוכר דאפי' כה"ג לא אמר נדר שהותר מקצתו הותר כולו אלא כמשנה אבל במעמיד לא. וכדבריו ר"ל להבריע דאם איתא דמתני' דפותחין כיון דימים עוכים מותרים ע"י שאלה אפי' מעמיד הרי הוא כמשנה א"כ מי אמר רבא דבמשנה כולן מותרים

והיו בה בנות שוח ואמר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה לא הייתי נודר הכלכלה אסורה בנות שוח מותרות עד שבא ר' עקיבא ולימד נדר שהותר מקצתו הותר כולו מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה הייתי אומר תאנים שחורות ולבנות אסורות בנות שוח מותרות ור' עקיבא היא ופליגי רבנן לא באומר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה הייתי אומר כל הכלכלה אסורה ובנות שוח מותרות מאן תנא להא דתנו רבנן נדר מחמשה בני אדם כאחד הותר לאחד מהם הותרו כולן חוץ מאחד מהן הוא מותר והן אסורין אי לרבה ריש רבי עקיבא וסיפא דברי הכל אי לרבא סיפא רבנן ורישא דברי הכל: **מתני'** (ו)נדרי אונסין (א)הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או שחלה בנו או שעכבו נהר הרי אלו נדרי אונסין: **גמ'** ההוא גברא דאתפיס זכוותא בבי דינא ואמר אי לא אתינא עד תלתין יומין ליבטלון הני זכוותאי איתנים ולא אתא אמר רב הונא בטיל זכוותיה אמר ליה (ו)רבא (ב)אנום הוא (ג)ואנום רחמנא (ד)פטריה דכתיב (ו)ולנערה לא תעשה דבר וכי תימא קטלא שאני והתנן נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או שחלה בנו או שעיכבו נהר הרי אלו נדרי אונסין (ז)ולרבא מאי שנא מהא דתנן (ח)ה"ז גיטיך מעכשיו אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט אמאי והא מינס איתנים אמרי דלמא שאני התם

דאי

מסורת הש"ס

(א) לעיל כד., (ב) [נ"ל רבה וכ"א כרב אלפס], (ג) [כ"ק מה: ע"ז נד.], (ד) [נ"ל ולרבה], (ה) ניעין כמן: עוי' מתוכות כ: ע"ז לו., (ו) [מיר כב.], (ז) ממלן שיך לפ"ב.

תורה אור השלם

1. וְלַנַּעַר לֹא תַעֲשֶׂה דָּבָר אֵין לַנַּעַר חֵטְא מָוֶת כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל רֵעֵהוּ וּרְצָחוֹ נֶפֶשׁ כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה:

דברים כב כו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מון מאחד וכו' דבכולכם קמיירי: (ב) ד"ה וסיפא וכו' והכי נמי קאמר: (ג) ד"ה ואי לרבא דאמר לזה:

מוסף רש"י

בנות שוח. מפרש נמס' ע"ז (יד.) תאתי חיוכתא (ר"ה מו:).

פירוש הרא"ש

בנות שוח. תאנים טובים הם: הייתי אומר תאנים שחורות ולבנות אסורות ובנות שוח מותרות. וקשה לרבא דבכולא אמר' רבנן אמרו: לרבה ריש ר"ע והבחלוף דבריו וסיפא ד"ה ולא הכלוף ורש' ד"ה לא משכחת לה דרבנן אמרי בכל ענין: **לרבא ר"שא** ר"ה. ובלא אמר כולכם בשפת חוכה וסיפא רבנן ובאמר כולכם בשפת חוכה אבל סיפא ד"ה לא משכחת לה דר"ע שרי בכל ענין: **מתני' נדרי אונסים חלה הוא אי שחלה בנו וכו'.** דמעיקרא לא היה בדעתו שיחול הנדר אם יעכבנו אונס ודברים שבלב כי האי דמוכחי ודיעבי לכל הריין דברים: **גמ' דאתפים זכוותיה.** נ"ל דאתפים בוכוותיה ליד כ"ד ע"מ שאם לא יבא לזמן כ"ד שיהיו בטלים ותחל על כל זכות שהיה לו בהם: **וכי תימא קטלא שאני.** דבמקום ע"ש ובשעת הנדר והכיולו הנדר וגו' קטלא מידי דאתי ממילא ולא מסתבר לענות על האונס כרגון אבל זה שאתנה ולא פירש בלא עכבת אונס גמר ואתני בכל ענין: **הרי אלו נדרי אונסין.** אלמא אונס מעכב כל דבר וי"ל סוכר ודאי בנדר בגיגין דפיו ולכו שרי ולא היה בדעתו לידור אם יעכבנו אונס אבל בממון לא אזלינן בתר מחשבת לבו אי לא אתני בפירוש בלא עכבת אונס אין אונס מבטל התנאי:

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ג מהל' שבועות הל' ו ופ"ד מהל' נדרים הל' ו סמג לאוין רמח רמב טור ש"ע י"ד סימן רלב סעיף יב:

לג ב מיי' פ"ז מהל' מלוה ולוה הלכה י ופי"א מהל' מכירה הלכה יג יד סמג עשין פב לד טוש"ע מ"מ סי' כא וסימן נה סעי' ו וסימן רז סעיף טו:

(ג מיי' פ"ה מהל' איסו"מ הל' ד וס"ל מהל' איסו"ב הל' ט טור אה"ע סי' כו):

לד ד מיי' פ"ט מהל' נדרים הל' י"ל סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סימן קמד סעיף ג:

תוספות

לא באומר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה הייתי אומר כל הכלכלה אסורה וכו'. וא"ת מ"ש גבי כלל ד"ד דמקשה אמאר הייתי אומר כל הכלכלה וגבי כלכלה ס"ד דמסתכין דאמר שחורות וכל מד דמייר ליה ולזה ר"ל דגבי כלל משמע כלל אמאמר אלכ' מחמשה משמע הכלים אבל גבי כלכלה לא אמר כל הכלכלה אלא כלכלה בלא כל והכי לא נדר מן הכלכלה עצמה שאינה ראויה לאכילה אלא ממה שמוכה נדר ולכך ס"ד דאמר הייתי אומר תאנים שחורות וכו' ואית דגרסי בגרייתא לא הייתי טוב אלא משאר כלכלה ומשמע ניחא דמשאר משמע קצת שמפרש תאנים שחורות ולבנות וכו': **אי לרבה ריש"א ברבי עקיבא** יבו'. דנדר לא' מחמשה משמע שהיה מוכה והולך עד חמשה והיינו דאמר פליגי ופליגי ואמרה קאי אקאמר בסוף הייתי אומר פליגי ופליגי וסיפא דקתני חוץ מאחד מהם היינו שאומר בלשון זה שאמר בסוף הייתי אומר כולכם חוץ מאביו ולכך קאמר דלרבה הוי ריש"ע ד"ד דווקא ובגי בפליגי ופליגי וסיפא דאמר בכולכם חוץ מאביו מיתוקמא ואפילו בדברי הכל דלרבא ריש"ל ובגי הכל כדקתני איהו לגבי הכל מודים בפליגי ופליגי וסיפא רבנן דווקא דאמרי בכולכם ורבי עקיבא שרי ולכלן לדידיה רבנן קתני לה: זכוותיה בבי דינא. שטר זכות: **והא אונס רחמנא אמרה.** יה"ל לא הוצרך להתנות פליו דבר פשוט הוא: **וכי תימא קטלא שאני.** אבל הכא לעולם הוי פושע ממה שלא התנה להיות אונס חוץ הכלל הא הנן אלו הן נדרי אונסין ולא אמרינן אינני לאתנויי הכא נמי לא שנא אע"פ כאיה אונס מייריי הא כאונסא דשכיח אינני ליה לאתנויי אי נמי אונס דשכיח ולא שכיח הא נמי אינני לאתנויי ולא אתני כדמוכח בכתובות נבי גנ

מי שאחזו (דף עב.) נבי נפל מן הגג וי"ל דשאני הכא דאמר ליבטלן זכוותיה משום שמודה שהשטר פסול לכך אמר ליבטלן זכוותיה אפי' בחותם דלא שכיח דמודאת בעל דין כמאה עדים דמי והא מודה שריאיתיו שקר הן שהרי אינו מוחל לו שום דבר אלא מעשם הודאה: ולרבה ס"ש שהא דתנן. וא"ת אדפריך לרבה ממנ' דגיטין מקשה ליה ממנ' נדרים אמנ' דשטרות דנדרים שאני דרגאי לקבל כסם יותר

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com